

Kedves Testvérek!

1. Bevezetés

Kálvin szerint Isten Igéje tükör, fék és ösztöke a számunkra – mindhárom lehet egyszerre, de talán most leginkább egy olyan tükör, amiben megláthatunk valamit a világból, amit nem szeretnénk látni. Ez is az ember, ilyenné válik az Istentől elszakadt ember. Előttünk van egy történet, amiben nincsenek nevek, csak mintha embertípusok lennének, egy szörnyű történés, melynek a végén nincs feloldás. Két dolgot hadd emeljek ki, mielőtt elindulunk:

- A hét során akár a házicsoportvezetők vagy gyülekezeti tagok részéről érkeztek hozzám jelzések, hogy azért ez kemény és biztosan szükség van-e erre az Igére? Mit fog ebből épülni a gyülekezet? Miért kell egy ilyenről beszélni? Olyan visszajelzést is kaptam, hogy valaki azóta nem annyira jár gyülekezetbe, mióta a Bírak sorozat van. Ehhez annyit szeretnék elmondani, hogy valójában az a kérdés, hogy tényleg elhisszük-e: Isten Igéje az, aminek mondja magát? A teljes Írás Istentől ihletett és az élet van benne a számunkra. Akkor is, ha értjük, vagy ha nem – ha tetszik vagy ha nem. A lectio continua igemagyarázati forma pont ezt teszi mérlegre és bizony nem fogunk kitérni egy nehéz vagy egészen felháborító bibliai szakasz elől sem itt Gazdagréten.
- A másik, amit szeretnék kiemelni, hogy egy ilyen történet valóban nehéz. Ez vitathatatlan. Együtt érzek azzal, akinek azért nehéz esetleg, mert azzal a kegyetlenséggel, erőszakkal és szörnyűséggel, amit bemutat ez az Ige, már találkozott. A saját életének, a sorsának a része és pontosan tudja, hogy ilyen a világ és fáj és nehéz ezt látnia. Ezek az érzések jogosak és ez érthető. De hiszem, hogy nem pusztán amiatt van mindez leírva, hogy kapjunk a realitás egy újabb szeletéről egy tükröt, hanem mert Isten gyógyítani akar és az evangéliumot felragyogtatni a számunkra.

Közeledve a történethez, ha nagy ívben szemléljük, feltehetjük a kérdést, hogy milyen világ az, amiben ilyen történik? Hogy történhet meg mindez? Madártávlatból azt látjuk, hogy milyen szörnyű állapotban van Izrael, akiket Isten kiválasztott azért, hogy jel legyenek a világban, hogy mások legyenek, mint a környezetük, királyi papság és szent nemzet. Nem tökéletes, hanem Isten számára kiválasztott: hogy a szabadtánc, helyreállítást rajtuk mutassa meg Isten, amibe majd bevon minden népet a teremtett világon. Ehhez képest azt látjuk, milyen ez, amikor ez a kiválasztott nép hasonlónak lesz a környező népekhez, elveszíti azt a karakterét, amit Istentől kapott. Teljesen kifordul magából, és elhatalmasodik a bűn és a gonoszság.

2. Egy kegyetlen világ képe

2.1. A Bírak könyvének 19. fejezete messze meghaladja mindazt, amit eddig olvastunk, még Abimelek és Jefte idején is. A mai mércével mérve mélyen visszataszító – és az ókori izraeliták mércéje szerint is az volt, Izrael történelmében pedig nagy szégyenként maradt meg (lásd Hóseás prófétánál: „Mélységesen megromlottak, mint egykor Gibeában. De nem feledkezik meg bűnükéről az Úr, megbünteti őket vétkeik miatt.” 9,9; „Gibeá óta vétkezik vagy, Izrael! Ellenem lázadtak ott, de majd eléri őket Gibeában a háború a gonosz emberek miatt.” 10,9). Egy istentelen és embertelen időszak képe tárul fel előttünk.

2.2. A történetben egy lévitát látunk, aki az Isten szolgálatára szentelt törzsből való ember. Úgy kerül bemutatásra, hogy „ágyasa” van (19,1) – egy másodrendű feleség, tulajdonképpen egy szexuális tárgy. Míg Isten az 1Móz 2,24-ben egyértelművé teszi, hogy a házasság egy férfi és egy nő között jön létre, a későbbi időkben követve a társadalom szokásait több feleséget és ágyast tartottak (pl.: Ábrahám: 1Móz 16,2-3). De Ábrahámától Jákóbon át Salamonig a poligámia gyakorlata kivétel nélkül mindig szívfájdalmat és szenvedést okozott. Igen sötét kezdet az is, hogy ez a lévita, aki szent, elkülönített életet kellett volna élni, a pogány kultúrába sodródott, és ágyast vett magának.

2.3. A férfi és ágyasa kapcsolata nem zökkenőmentes. Az Új fordítás azt mondja, megharagudott rá, pedig az eredeti kifejezés azt jelenti: paráznságot követett el. A nő ezután elhagyja őt, és visszatér apja házába. (A Károli fordításban ezt olvastuk: „...ágyas nőt szerzett magának Júda Bethleheméből. Paráználkodék pedig nála az ő ágyasa, és elméne tőle atyjának házához, Júdának Bethlehemébe.” (19, 1-2) A lévita azonban négy hónapot vár, mielőtt „meggyőzni próbálja, hogy térjen vissza” (19:3). Nem tudni, melyiket akarta jobban: hogy visszakapja-e ágyasát s vele együtt a szexet, vagy a státuszt (vagy mindkettőt) akarta. Ezek a versek megmutatják nekünk, hogy ez sem nem szerető, sem nem tartós kapcsolat: talán leginkább a birtoklásról szól.

2.4. Mikor a lévita Betlehembe érkezik, az ágyas apja „örömmel fogadta őt ... rábeszélte, hogy maradjon”, és meggyőzte, hogy őt napig maradjon (3-8. vers). Az ókori közel-keleti kultúra megkövetelte a vendégszeretetet, így bizonyos értelemben az apa viselkedése a levitával szemben csak természetes; mégis ezek a versek túlzottan gondoskodónak, szinte kétségbeesettnek írják le őt. Miért? A házasságtörés és a tulajdonos elhagyása szigorú büntetéssel járt – halállal és a család szégyenével. Az apa úgy tűnik, biztosítani akarja, hogy a lévita ne „vádát emeljen”, és mély megkönnyebbüléssel tölti el, hogy csak azért jött, hogy a lányát hazavigye. Érdekes módon a szövegben semmi nem utal arra, hogy a nőt meggyőzték volna. Az egész cselekmény az apja és a „férje” közötti interakcióra összpontosul. Soha nem derül ki, hogy a nő hallgatott-e a levitára, vagy beleegyezett-e a visszatérésbe. Minden arra utal, hogy az apa visszaadta a nőt a levitának, anélkül, hogy neki lett volna bármilyen választási lehetősége vagy döntést hozhatott volna. Mind az apa, mind a „férj” tárgyként kezelik ezt a nőt. Az egyik a szégyent akarja elkerülni, a másik szexuális szolgáltatásokat akar biztosítani magának. Egyikük sem törődik magával a nővel.

2.5. Öt nap múlva, délután, „a férfi és ágyasa ... felkelt, hogy elinduljanak” (19, 9). Útközben a lévita nem volt hajlandó „idegen városba menni, amelynek lakói nem izraeliták” (12. vers), hanem a benjámini Gibeát választják a biztonság kedvéért. A városban sejthető, hogy valami nincs rendben: nincs, akinél megszálljanak, csak egy öreg efraimi szól hozzájuk s fogadja be őket. A 20. vers arra utal, hogy ebben a városban van valami veszélyesebb, mint a környék: bármit is teszel, mondja az öreg, ne töltsd az éjszakát ezen a téren.

2.6. A 22. vers ezt mutatja nekünk: „A város gonosz emberei közül néhányan ... kiabáltak az öregembernek... »Hozd ki azt az embert, aki a házadba jött, hogy vele háljunk!«” A tulajdonos bátran kiment, és két dolgot hangsúlyozott (23. vers): először is, hogy ez önmagában „aljas” cselekedet lenne; másodsor, hogy mivel „ez az ember a vendégem”, akinek vendégszeretetet és védelmet kell nyújtania, az, amit javasolnak, kétszeresen „szégyenletes” lenne. De aztán valami szörnyűséget tesz: felajánlja nekik a saját lányát és a levita ágyasát (24. vers).

Ez a kegyetlenség mutatja leginkább, hogy a nőket tényleg tulajdonnak tekintik, kevésbé értékesnek és feláldozhatónak, mint a férfiakat.

2.7. Ami itt Gibeában történik, nagyon hasonlít a Sodomában történt eseményekhez (1Móz 19, 1-11).

A pogány Sodoma és az izraeli Gibeah közötti párhuzam egyértelmű üzenetet hordoz. Itt van Isten népe, akik megkapták Ábrahám és Mózes szövetségeit, a törvényt és a prófétákat, a sátrat, az exodust, és nemrégiben a megváltó-bírákat. Mindezek ellenére azonban nem jobbak, mint a kánaániak és a pogány népek, akik nem kapták meg ezeket az áldásokat. Isten népe nem bizonyul jobbnak. Olyanná váltak, mint Sodoma.

2.8. Mindezen szörnyűségek után a lévita reggel megtalálja „a ház ajtajában fekvé másodfeleségét, aki amikor megszólítja, „nem válaszol” (28. vers). A lévita, aki semmit sem tett másodfeleségeért, azt mondja neki, hogy „Kelj fel és menj!” - mintha valaki egy állathoz beszélne. Mikor pedig nyilvánvalóvá válik, hogy meghalt, testét tizenkét részre vágva küldi el Izraelben, mintegy hadüzenetet, mert bosszút akar állni a gibeai férfiakon – nem a nővel való bánásmódért (elvégre ő küldte őket hozzá), hanem a vagyonának elvesztéséért.

3. Mit kezdünk a borzalmakkal, a sötétséggel?

3.1. Bűn

Amiben leginkább tükröt tart számunkra egy ilyen történet, hogy a bűn, az Istentől való elszakadtság, az Isten elleni lázadás nem egy világnézetbeli különbséget, vagy kissé lazább erkölcsöket jelent, hanem ezt, amit itt látunk: halált, pusztulást, szörnyűséget, gyalázatot és az ember önmagából való kifordulását. Az ember elveszíti a valódi identitását, arcát, ember voltát (nem véletlen nincsenek nevek ebben a történetben). A bűn megnyilvánulása, tünete a történetben az, ahogy az emberek elveszítik azt a rendet, amit Isten a teremtésben adott: férfivá és nővé teremtette őket és lesznek ketten egytestté. Bűn, hogy a lévita egyáltalán másodfeleségben gondolkodik, hogy a gibeai férfiak egy férfival akarnak hálni, hogy erőszakot akarnak elkövetni és meg is teszik a másodfeleséggel. Nincsenek határok, sehol a teremtési rend. Ha a bűnre gondolunk, a legnagyobb önbecsapásunk, hogy nem vesszük komolyan a bűnt – vagy úgy látjuk, mint ami apró botlásokat vagy szeretetlenséget jelent. Valójában pedig a legnagyobb ellenség, amivel küzdünk s küzdenünk is kell. Be kell ismernünk, hogy bennünk is lehet gonoszság és elképzelhetetlen sötétség is. Mellé tehetjük azonban, hogy van menekülés és szabadulás: de nem a magunk erejéből. Mert a kegyelmet ugyanolyan komolyan kell vennünk és hinnünk: Krisztus legyőzte a bűn és a halál minden erejét és valóságát.

3.2. Józanág

Hozzá tartozik ehhez a történethez, hogy ha nagy szörnyűséget látunk, ennek a fényében magunkat jobbnak is láthatjuk. Ez viszont önbecsapás. Nem segít minket, ha önostorozó módon becsúszunk vagy gyalázzuk saját magunkat, ha felismerjük a bűnt magunkban, de józanul látnunk kell, hogy szükségünk van a szabadításra, mert a helyzet komoly. El tudunk sodródni, fel tud borulni a jó egyensúly és szükségünk van az Isten helyreállító munkájára és kegyelmére. És ezzel együtt, amíg a földön élünk, mi magunk is képesek leszünk újra vétkezni. Fontos, hogy legyünk józanok ebben és gyógyuljunk a magunkkal kapcsolatos illúziókból.

3.3. Tárgyasítás

A történet legszörnyűbb következménye a tárgyasítás. Az Isten képmására teremtett ember a férfi és a nő. A nő is Isten képmása, ugyanannyira értékes, mint a férfi, de itt úgy tűnik, inkább egy tárgy. A történetben evidencia lett, hogy ezt meg lehet tenni egy nővel. A tárgyasításnak sokféle formája van: ez átjárhatja a kapcsolatainkat és valószínűleg nem látunk rá. Gondold végig ezeket a kérdéseket, hogy ha érintett vagy, a Lélek rámutathasson erre az életedben: Hogy tekintesz a saját testedre? Mennyire használsz, mennyire zsigereled ki saját magadat? Mennyire dicsőíted Istent azzal, ahogy vigyázol magadra és törödsz a Szentlélek templomával? Aki magát tárgyasítja, az könnyen teszi ezt meg mással is. Hogy tekintesz a legközelebbi kapcsolataidra? Ha van házastársad, gyermeked, hogy viseled, ha nem azt teszik, amit szeretnél? Mennyire manipulálsz olykor őket céljaid elérése érdekében? Mi az, amit úgy gondolsz, megtehetsz velük, pedig jelzik, hogy nekik ez nem jó? A barátaidra, munkatársaidra ugyanúgy vonatkozhat ez: hogyan tekintesz rájuk, mennyire tartod tiszteletben őket? Hogy viszonyulsz a gyengékhez, elesettekhez különösen azokban a helyzetekben, amikor nem látja más, amit teszel?

3.4. A világunk

És végül: mit kezdünk azzal, hogy a felolvasott történet akár ma is játszódhatna? A világ nem lett jobb. Tele van szörnyűséggel, az emberek tárgyasításával és a bűn ezer formájával. Egy társadalomban, akkor is, ha vannak törvények, meg tudnak történni hasonló dolgok. És részben a közösségen múlik, hogy reagál erre. Egy állam, a társadalmi intézmények feladata a gyengék és elesettek, a legkiszolgáltatottabbak védelme. És az Isten népéé, az anyaszentegyházé is. Ha viszont a bűn átjár mindent, ezek a közegek sem fognak jól működni. Ezzel együtt látni kell és ki kell mondani: amit ma látunk a környezetünkben, az nincs rendjén. Az sem, hogy alapvetően tárgyasítanak embereket, nem törődnek a bántottakkal és az sem, hogy saját céljaira használja fel valaki az áldozatok történeteit – ezáltal is tárgyasul egy áldozat, mert eszköz lesz például egy kampányban. Gyülekezeti szinten, közösségi szinten elkötelezzük magunkat amellett, hogy szükségünk van Isten kegyelmére és élni szeretnénk annak a valóságát, hogy Isten országa közöttünk van és van helyreállítás, gyógyulás és az ember méltósága helyreállhat Krisztusban. Hogy van bűnbocsánat és lehet helyreállított emberként élni egymást tisztelve és szeretve.

4. Befejezés

Belépünk a börtönbe. Az év talán legnehezebb időszakába. Ez az időszak a nagyhétbe vezet minket. Jézus halála és szenvedése borzalmas. De Ő végigjárta ezt az utat helyettünk, hogy legyen szabadulás abból az állapotból, ami a bűn és elvesztettség helyzete. Isten országa közöttünk van és hiszem, hogy Ő gyógyít. Jöhetünk ma hozzá, ha érintettek vagyunk és bennünket tárgyasítottak akármilyen módon. Jöhetünk hozzá, ha felfedeztük magunkban a bűnt, ha mi bántottunk másokat vagy tehetetlenek vagyunk a bűnnel szemben. Krisztus legyőzte a bűnt és a halált. Ő helyreállít. Hogy újra arcunk legyen. Hogy nevünk legyen és mindaz, ami elveszett, visszakaphassuk az Ő szeretett gyermekeiként. Isten sosem tárgyasít. Ő a neveden hív! Neveden szólít! Az új teremtésben azt olvassuk, új nevet kapunk. Számon tartja a sorsodat és név szerint ismer s tudja mi van a név mögött. Engedd ma közel az Ő gyógyítását, a Szentlélek valóságát, jelenlétét. Ő ragyogtatja fel számunkra Krisztust. Benne van a reménységünk. Benne van a gyógyulásunk.